

Wieści Z lasu

**Krzysztof
Schwartz**
NADLEŚNICZY
NADLEŚNICTWA
JAROCIN

Szanowni Czytelnicy

Grudzień to najkrótszy miesiąc w roku. Wszystko dzieje się tak szybko i gorączkowo. Ani się obejrzymy, jak zgrozadzi nas wigilijny stół. Tymczasem kończy się rok gospodarczy w Lasach Państwowych. Krzysztu w naszej firmie nie było, wręcz przeciwnie. Drewno znajdowało nabywców, a i cena powoli zbliżała się do zeszłorocznej. Wstrzymane awanse zrekomensowane zostaną grudniową nagrodą przedświąteczną. Nastrój popsuł tylko program racjonalizacji zatrudnienia. Dyrektor generalny uspokaja jednak, że to tylko materiał analityczny. Dla Nadleśnictwa Jarocin był to rok inwestycji ze środków zewnętrznych. Zmodernizowano gruntownie deszczownicę na szkółce i zbudowano tzw. „moduł kontenerowy” do produkcji sadzonek z bryłką o możliwościach produkcyjnych 800 tys. sadzonek rocznie. Prace w zakresie ochrony lasów tegorocznych w ur. Warta dobiegają końca. Przygotowano też wniosek do programu PROW na modernizację drogi leśnej o znaczeniu dla ochrony przeciwpożarowej lasów. Był to pierwszy rok nowego planu urzędowania tzw. IV rewizji. Mamy więc plany na najbliższe 10 lat - do roku 2018. Wszystkie prace wykonywane przez nas w lesie wynikają wyjątkowo z tego dokumentu. Możecie być Państwo spokojni. Nic nie dzieje się przypadkowo. Drewno na I półrocze 2010 roku już jest zakontraktowane. Za chwilę podpiszemy umowy z usługowymi firmami leśnymi tzw. ZULami i spokojnie można zasiąść do wigilijnego stołu. Życzę Państwu radosnych Świąt Bożego Narodzenia, ciepłej, spokojnej Wigilii, odpoczynku w gronie ukochanych osób i szczęśliwego Nowego Roku.

Krzysztof Schwartz

Wraz z nastaniem jesiennych chłódów, krótkich i dżdżystych dni zauważamy w przyrodzie wiele oznak zbliżającej się zimy. Natura przygotowuje się do ciężkiego okresu z niskimi temperaturami, brakiem pożywienia i wody. Oczywiście najbardziej zauważalne jest to w świecie roślin. Drzewa i krzewy najpierw przebarwiają, a potem zrzucają liście, rośliny zielne zamierają, aby przetrwać w postaci kłaczy, bulw czy nasion. Także zwierzęta mają własne strategie na przetrwanie zimy. Niektóre z nich np. część ptaków, nietoperzy, a nawet dużych ssaków, wybierają migracje na tereny o łagodniejszym klimacie, gdzie łatwiej znaleźć pożywienie. Inne wybierają strategię przespania najtrudniejszej części roku (niektóre ssaki, gady, płazy). Przez większą część okresu aktywności odkładają w organizmach zapasy tłuszczu, aby wykorzystać go w czasie zimowego letargu. Duża grupa zwierząt pozostaje w dotychczasowym terenie i zachowuje aktywność przez cały okres zimowy, oczywiście wcześniej się do niego dobrze przygotowując. W wyglądzie zewnętrznym zwierząt najlepiej zauważalnym jest zwiększenie masy ciała oraz zmiana ubarwienia. Zmiana szaty na zimową u ssaków nazywana linieniem zaczyna się często już z końcem lata, wraz z nastaniem pierwszych chłodnych nocy. Jest to związane oczywiście z potrzebą lepszej izolacji termicznej, niezbędnej podczas zimowych mrozów sięgających w naszych warunkach nawet -30°C. Wyrastająca jesienią sierść ssaków jest bardziej gęsta, przeważnie dłuższa, ale także często jaśniejsza. U niektórych gatunków występuje wyraźny dymorfizm sezonowy, czyli znaczna różnica w wyglądzie zewnętrznym zimą i latem. Takie przystosowanie ma na celu kamuflaż w śnieżnych warunkach, które teoretycznie powinny dominować w zimowej aurze. Nasze sarny czy jelenie z brunatnych lub brązowo-rudych stają się płowe i szare. Najbardziej widoczna zmiana ubarwienia występuje u zająca bielaka oraz gronostaja, które na zimę stają się śnieżnobiałe.

Trochę inaczej proces wymiany wierzchniego okrycia

Fot. Bartek Nawrocki

Zimowa szata danieli. Latem ich suknia (tak w gwarze myśliwskiej nazywa się ubarwienie sierści) jest jasnobrązowa z wyraźnymi widocznymi jasnymi plamkami

Żółto-czarne upierzenie sikorek przyjemnie kontrastuje z szarością zimy

przebiega u ptaków. Przede wszystkim ma on za zadanie wymianę zużytego upierzenia. Ponieważ pióra to elementy martwe nie mające zdolności regeneracji, a zarazem dość delikatne, szybko się uszkadzają i po pewnym czasie ptaki straciłyby zdolność do lotu. Dlatego w regularnych odstępach czasu ulegają zrzuceniu i proces ten określany jest pierzeniem. Podobnie jak u ssaków linienie następuje dwa razy w roku, tak u ptaków pierzenie przeważnie odbywa się dwukrotnie i wtedy zazwyczaj wymia-

nie ulegają tylko pióra drobne (okrywające ciało). Pióra wielkie, czyli lotki i sterówki ptaki zrzucają przeważnie tylko raz do roku. Wyjątkiem są tu np. żurawie, które lotki zmieniają raz na dwa lata. Należy jednak zaznaczyć, że pierzenie to proces dość skomplikowany i u różnych gatunków odbywa się często bardzo odmiennie. Ptaki śpiewające, kuraki czy drapieżne pierzą się stopniowo, dzięki czemu ani na chwilę nie tracą zdolności lotu. Nie mogą sobie na to pozwolić, ponieważ w tym czasie nie mogłyby zdobywać pokarmu lub chronić się przed niebezpieczeństwem. U gatunków wodnych, czyli kaczek, gęsi, łabędzi czy perkozów, następuje wypadnięcie wszystkich lotek i wówczas tygodniami nie mogą latać. Kryją się wtedy w szuwarach i trzcinowiskach albo też przenoszą się na wielkie przestrzenie wodne. Okresy pierzenia, jak i sposób zmiany piór, bywa różny także u samców i samic w ramach poszczególnych gatun-

ków. Podczas gdy u kaczek samice pierzą się dopiero po wyrośnięciu młodych, kaczory, niebiorące udziału w wychowaniu potomstwa, przechodzą ten proces znacznie wcześniej. Ptaki wędrowne pierzą się zazwyczaj na zimowiskach, zaś osiadłe i przelotne - późnym latem, po zakończeniu okresu rozmnażania.

Podobnie jak u ssaków, także ptaki przystosowują się do dużo trudniejszych warunków zimowych. Rola izolacyjna upierzenia u ptaków jest bardzo ważna, ponieważ są to zwierzęta o najwyższej temperaturze ciała, wynoszącej przeważnie 42°C. Dlatego upierzenie w tym okresie jest dużo gęstsze, szczególnie jeśli chodzi o pióra puchowe. Znaczna część ptaków charakteryzuje się wyraźnym dymorfizmem płciowym, czyli różnicą w wyglądzie zewnętrznym między samicą a samcem. Jest tu regułą, że to przeważnie samce przybierają bardziej wyszukane barwy i kształty piór. Oczywiście ma to znaczenie w czasie

godów i poszukiwania partnerki. Dlatego większość samców tylko w tym okresie nakłada „szatę godową” zaś w pozostałym czasie nosi tak zwaną „szatę spoczynkową”. W przypadku naszych pospolitych krzyżówek, podobnie zresztą jak i innych kaczek, kaczory godowe upierzenie noszą większą część roku, od jesieni aż do końca maja. Tylko w okresie letnim stają się podobne do kaczek, i na całym ciele przybierają kolory szaro-brązowe.

Przed nami zima, pora roku bezsprzecznie charakteryzująca się ponurymi, szarymi barwami, brakiem zieleni i kwiatów. Dlatego warto zauważyć pewne kolory przyrody, które zimą stają się często bardziej intensywne i przyjemnie kontrastują z ogólną szarością i słotą. To przede wszystkim ptaki, obserwowane na spacerach w parkach i lasach lub przylatujące do naszych przydomowych karmników, cieszą nas swoimi pięknymi barwami i umilają monotonię krótkich zimowych dni.

R. BIERNACIK

Sprzedaż drewna na 2010 rok

W drugiej dekadzie listopada zakończyła się faza systemowych aukcji internetowych w aplikacji e-drewno, dotycząca surowca oferowanego do sprzedaży dla podmiotów gospodarczych na pierwsze półrocze 2010 roku. Łącznie we wcześniejszych rokowaniach Portalu Leśno-Drzewnego oraz w aplikacji e-drewno, Nadleśnictwo Jarocin sprzedało 40 660 metrów sześciennych surowca drzewnego. Jest to cała ilość drewna, która była w ofercie. W chwili obecnej z kontrahentami podpisywane są umowy oraz harmonogramy odbioru drewna.

W miesiącu czerwcu odbędzie się faza sprzedaży drewna na dostawy w drugim półroczu 2010 roku. Sprzedaż detaliczna drewna odbywać się będzie na niezmiennych zasadach, czyli bezpośrednio w leśnictwach oraz w siedzibie Nadleśnictwa.

Oprac. J. Bartzak

Dyrektorzy znów u leśników

W czwartek 19 listopada w Ośrodku Edukacji Leśnej w Czeszewie odbyła się już II edycja konferencji zorganizowanej przez Dyrektora Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu oraz przedstawicieli ds. edukacji w Nadleśnictwie Jarocin.

Konferencja „Las w szkole, szkoła w lesie - edukacja w środowisku przyrodniczym” po raz drugi skierowana była dla dyrektorów szkół podstawowych i przedszkoli. Jeszcze raz chcielibyśmy podziękować wszystkim przybyłym, tym, którzy znaleźli odrobinę czasu w realizacji wspólnego przedsięwzięcia - edukacji jutra.

Spotkanie, tak jak ostatnim razem, odbyło się w budynku edukacji leśnej „Centrum Zarządzania Łęgami” w Czeszewie w go-

dzinach między 12.00 a 14.00. Celem konferencji była prezentacja możliwości realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie edukacji przyrodniczej z wykorzystaniem dostępnej szerokiej bazy w Czeszewie.

Teraz, kiedy już nasi goście zapoznali się z możliwościami bezpłatnego wykorzystania naszego zaplecza, będziemy dążyć do zorganizowania na wiosnę przyszłego roku warsztatów z udziałem nauczycieli, opiekunów i pedagogów z całego obszaru naszego nadleśnictwa. Już dziś pragniemy gorąco zachęcić wszystkich zainteresowanych do wspólnego budowania społeczeństwa bogatego w praktyczną wiedzę.

JAKUB WOJDECKI

JAKIE SĄ WSPÓLNE ZAŁOŻENIA OBU SPOTKAŃ, CO CHCEMY NIMI OSIĄGNĄĆ?

1. Pragniemy wspólnie z pomocą grona pedagogicznego i przy współpracy z ODN-ami, stworzyć scenariusze zajęć programów lekcji i kart zadań dla uczestników. Organizowane ku temu spotkania stanowiąby uzupełnienie programu nauczania dla przedszkoli, szkół i uczelni (zależnie od tematyki, zagadnień i grupy wiekowej).
2. Chcemy organizować przy współudziale placówek edukacyjnych konkursy mające na celu promocję Lasów Państwowych, przyrody i jej bogactwa. Formą zajęć: prace plastyczne (ołówek, farby, kredki, wydzieranki, instalacje, rzeźby) i fotograficzne. Najlepsze z nich zostaną nagrodzone, zaprezentowane na wystawie w OEL w Czeszewie. Organizacja tego typu przedsięwzięć realizowana byłaby w okresie całego roku.
3. Dążenie do rozpropagowania oferty Ośrodka Edukacji Leśnej „Centrum Zarządzania Łęgami” w Czeszewie na cały obszar Wielkopolski i doprowadzenie do uzyskania przez obiekt statusu ośrodka o zasięgu regionalnym.
4. Współudział i organizowanie wraz z ODN-ami, cyklicznych warsztatów metodycznych dla nauczycieli różnych przedmiotów (chemia, biologia, matematyka etc.), aby w pełni wykorzystać zaplecze techniczne i przyrodnicze w ośrodku edukacyjnym.
5. Organizacja cyklicznych forów mających na celu wymianę informacji i doświadczeń z działalności edukacyjnej, poszczególnych stowarzyszeń, lokalnych grup działania, grup pozarządowych, pedagogów, dyrektorów szkół i przedstawicieli Lasów Państwowych. Spotkania przyjąćby formę konsultacji, forów otwartych dla wymienionych podmiotów.

O zaawansowaniu prac na Warcie - II etap

Z końcem zeszłego roku została zawarta w Warszawie umowa z Fundacją EkoFundusz o udzielenie dofinansowania przedsięwzięcia „Kompleksowej ochrony ekosystemów łęgowych Lasów Czeszewskich w Żerkowsko-Czeszewskim Parku Krajobrazowym - dla etapu II”. Środki, o które wnioskowaliśmy, pochodzą z pieniędzy, jakie zostały przeznaczone na przedsięwzięcia w dziedzinie ochrony środowiska, w ramach zamiany polskiego zadłużenia zagranicznego.

Do tej pory udało nam się zrealizować ok. 70% całości finansowej przedsięwzięcia. Za wspólne środki (EF i własne) dotychczas przeprowadziliśmy analizy o oddziaływaniu inwestycji na środowisko, wykonaliśmy dokumentację prawną i techniczną dla obszaru inwestycji, stworzyliśmy niezbędną dokumentację projektową. Pod koniec 2008 roku zbudowaliśmy kompleksową sieć monitoringu lokalnego wód podziemnych i powierzchniowych dla systemu retencji wód powierzchniowych w starorzeczach Uroczyska Warta. Zakupione zostały piezometry wraz z głowicami pomiarowymi, badającymi automatycznie zmiany poziomów wód. Wyniki pomiarów będą oczywiście podstawą i punktem odniesienia dla wszystkich innych badań planowanych w tym uroczysku. W 2009 roku po ogłoszeniu przetargu rozpoczęliśmy prace hydrotechniczne. Za-

kończyliśmy obecnie prace związane z budową przepustu wraz kłapą zwrotną na ujściu do Lutyni (starorzecze Kierzek), dwóch przepustów z kłapą zwrotną na ujściach starorzeczy do Warty i przebudową istniejących trzech przepustów (podwyższenie obiektów). Odtworzyliśmy również część starego koryta Lutyni (starorzecza Podkowa i Kierzek), wykonaliśmy ponadto dwa progi gabionowe na rzece Lutyni i przebudowaliśmy potężny odcinek systemu rowu Przerwica na długości ok. 1350 m. Pozostałe zadania zostaną zrealizowane na początku przyszłego roku zaraz po uzyskaniu odpowiednich zezwoleń i ogłoszeniu przetargu na wykonawcę robót.

Wszystkie te działania skłaniają się ku kompleksowej ochronie przyrody. W szczególności poprzez zwiększenie retencji powierzchniowej w ur. Warta, powiększając czynną ochronę terenów wodno-błotnych, pragniemy m.in. zwiększyć żyzność i dynamikę biologiczną siedlisk, zahamować wydzielanie się posuszu dębowego i jesionowego oraz wywołać gradację owadów (przede wszystkim pięćka dwupłatkowego i jeśniaka czarnego), powodujących ogromne szkody w tych rzadkich i cennych przyrodniczo siedliskach. O ostatnich postępach prac będziemy informować w kolejnych artykułach.

JAKUB WOJDECKI

Zmiany w szkółce

W szkółce Nadleśnictwa Jarocin produkuje się sadzonki większości drzew i krzewów krajowych, a także niewielkie ilości drzew i krzewów ozdobnych obcego pochodzenia, między innymi: żywotniki (tuje), cyprysiki, daglezień zieloną, sosnę wejmutkę. Spośród krajowych gatunków dominują w produkcji sosna zwyczajna, świerk pospolity, dęby, lipa drobnolistna, olsza czarna i buk. W ciągu jednego roku szkółka dostarcza ponad dwa miliony sadzonek do zalesień i odnowień, a także nasadzeń w ogródkach przydomowych.

Do wyprodukowania tak dużej liczby wysokiej jakości sadzonek niezbędna jest nowoczesna infrastruktura szkółkarska. Ponieważ szkółka w Jarocinie działa już od ponad 30 lat, konieczna była modernizacja instalacji i urządzeń szkółkarskich. W lutym 2009 roku Nadleśnictwo złożyło wniosek do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) o dofinansowanie niezbędnych inwestycji. Na przełomie lipca i sierpnia została podpisana umowa, w ramach której NFOŚiGW przekaże na realizację przedsięwzięcia 1 100 000 złotych.

W pierwszym etapie zostały zakupione kasety styropianowe (w każdej znajdują się 53 otwory o pojemności 300 ml każdy) do produkcji sadzonek z brytką. Hodowla sadzonek w kasetach ułatwia prawidłowe sadzenie bez uszkodzenia korzeni oraz umożliwia zaszczepienie sadzonek symbiotycznymi grzybami, które zwiększają ich żywotność. Dzięki temu nadleśnictwo będzie mogło rocznie wyprodukować ok. 500 tysięcy sztuk takich sadzonek. Kasety po umyciu można wykorzystać ponownie. Pomocne w tym będzie urządzenie

Modernizacja zbiornika na deszczówkę

wyposażone w wysokociśnieniowe dysze myjące, rotacyjne oraz taśmę transportującą. Pojemniki myte są wodą bez konieczności używania detergentów czy innych środków myjących. Zakupione urządzenie umożliwia umycie ponad 200 kasety styropianowych w ciągu godziny.

Siewki drzew leśnych są bardzo delikatne i w pierwszych miesiącach od skielkowania wymagają częstego deszczowania. Do tego celu w ramach dotacji zbudowano system deszczowania, na który składa się przepompownia, rurociągi rozprowadzające wodę, polowe ramie zraszające, instalacja zraszająca na kwaterach polowych, inspektach oraz tunelach foliowych. Proces deszczowania będzie sterowany automatycznie.

W ramach wkładu własnego Nadleśnictwo Jarocin zmodernizowało

zbiornik pozwalający zgromadzić niezbędną do deszczowania ilość wody oraz zapewnić jej właściwą temperaturę.

W roku 2010, również ze środków nadleśnictwa, zostanie wybudowana specjalistyczna kompostownia. Kompost jest podstawowym i najlepszym nawozem organicznym wykorzystywanym do produkcji sadzonek drzew leśnych.

W związku z realizacją inwestycji ze środków NFOŚiGW Nadleśnictwo Jarocin zostało zobowiązane do wstrzymania sprzedaży sadzonek dla odbiorców spoza Lasów Państwowych do 2014 roku. Po tym okresie ponownie sadzonki wyprodukowane w naszej szkółce leśnej będą dostępne w sprzedaży detalicznej i hurtowej dla wszystkich chętnych.

JOANNA HENICZ-SZKLARZ

O przyrodzie w Komorzu

4 i 6 listopada gościliśmy w Szkole Podstawowej w Komorzu. Uczniowie różnych klas i grup wiekowych uczestniczyli w serii spotkań i zajęć, podczas których przedstawiono rozmaite zagadnienia tematyczne z zakresu wiedzy przyrodniczo-leśnej. Najmłod-

si, wybierając się w multimedialną podróż do wnętrza lasu, aktywnie (również ruchowo) brali udział w szeregu zabaw edukacyjnych. Poznawali podstawowe zasady oraz formy ochrony w lasach. Każdy mógł podzielić się swoimi spostrzeżeniami i uwagami odno-

śnie omówionych zagadnień. Poruszono również problem ochrony „cierpiących” kasztanowców. Młodzi słuchacze poznali głównego sprawcę zamieszania. Już teraz będą wiedzieli, jak z nim skutecznie walczyć. Spadające z drzew liście, ga-

tunki zwierząt migrujące od nas oraz zimowi goście - to cykl kolejnych tematów, przedstawionych na spotkaniach. Nie obce dla uczniów są już również zasady prawidłowego dokarmiania ptaków oraz pozostałych zwierząt w okresie zimy. JAKUB WOJDECKI